

A VALLÁSI MEGGYŐZŐDÉSEN ALAPULÓ KIFOGÁS JOGA. KÖZLEMÉNY AZ EU FÜGGETLEN SZAKÉRTŐI TESTÜLETE 4-2005. SZÁMÚ VÉLEMÉNYÉRŐL

Az Európai Bizottság Igazságosság, Szabadság és Biztonság Főigazgatósága 2005. július 11-én kelt levelében az Európai Unió keretében működő független emberi jogi szakértőkből álló hálózatot (EU Network of Independent Experts on Fundamental Rights) arra kérte, hogy az uniós tagállamoknak a Szentszékkal kötött vagy kötendő megállapodásait megvizsgálva nyilvánítson véleményt a vallási meggyőződésen alapuló kifogáshoz való jogról. A Szentszékkal való megállapodás megkötését tervezi például a Szlovák Köztársaság. A véleménykérést megelőzte az Európai Parlamentnek az a kérése, hogy a független szakértők hálózata foglalkozzon a kérdéssel.

A szakértők 2005. december 14-én kiadott, 4-2005. számú véleményét Szlovákiában és másutt is számos sajtójelentés félreértelmezte. Olyan szövegkörnyezetben idézték, amely alkalmas volt arra, hogy elferdítse a vélemény valós tartalmát. A szakértők ezért a vélemény tartalmának tisztázása érdekében angol és szlovák nyelven is közzéteszik ezt a rövid, tisztázó közleményt. Az összefoglaló nem tartalmazza a véleményt teljes terjedelmében, az ugyanis nemcsak azokkal a kérdésekkel foglalkozik, amelyek a nők reprodukív jogainak gyakorlása során az egészségügyben dolgozók vallási meggyőződésen alapuló megtagadási jogával kapcsolatban merülhetnek fel. Mivel a szlovák és a külföldi sajtó leginkább a véleménynek ezt a részét értelmezte félre, az összefoglaló ennek tisztázására törekszik.

A vélemény hangsúlyozza, hogy a vallási meggyőződésen alapuló kifogáshoz való jog az Emberi jogok európai egyezményének 9. cikkében és a Polgári és politikai jogok nemzetközi egyezségokmányának 18. cikkében garantált gondolat-, lelkiismereti és vallásszabadság jogából ered. Magában foglalja a jogot arra, hogy senkit ne lehessen vallási meggyőződése ellenére bizonyos jogi kötelezettségek elvégzésére kényszeríteni. Teljes mértékben elfogadhatatlan és a fenti rendelkezésekkel ellentétes volna a katolikus vallású egészségügyi dolgozótól és minden olyan személytől, aki vallási alapon ellenzi az abortuszt, elvárni azt, hogy tevőlegesen részt vegyen egy terhességmegszakításban.

A vélemény ugyanakkor rávilágít arra is, hogy azokban az országokban, amelyekben az abortusz bizonyos feltételek mellett engedélyezett, minden nőnek garantálni kell az ahhoz való hozzáférést. Az ENSZ Nőkkel szembeni megkülönböztetés kiküszöbölésé-

nek kérdéseivel foglalkozó bizottsága 24. számú általános ajánlása (General Recommendation no. 24, 20. ülészak, 1999; 12. cikk: Nők és egészség; UN doc. A/54/38/Rev. 1) kimondja, hogy „a nőkkel szembeni diszkrimináció kiküszöbölésére tett intézkedések nem megfelelők, ha az egészségügyi rendszer nem biztosít szolgáltatásokat a speciálisan nőkre jellemző betegségek megelőzésére, szűrésére és kezelésére. Diszkriminatív, ha az állam nem biztosítja a megfelelő jogi szabályozást bizonyos reprodukív egészségügyi szolgáltatások elvégzéséhez.” Az Emberi Jogi Bizottság legutóbb 2005-ben, a Karen Llontoy kontra Peru ügyben hangsúlyozta, hogy a Polgári és politikai jogok nemzetközi egyezségokmányának 7. cikkében foglalt kínzás és embertelen bánásmód tilalma sérelmét jelenti, ha a hazai jogban az abortusz engedélyezett, de az állam nem biztosítja a nők számára a terhességmegszakításhoz való tényleges hozzáférést.

Ezért, függetlenül attól, hogy a vallási meggyőződésen alapuló kifogás jogát kifejezetten rögzíti-e egy nemzetközi megállapodás vagy az valamely nemzetközi emberi jogi dokumentumban, a nemzeti alkotmányban vagy törvényben garantált vallásszabadsághoz való jogból vezethető-e le, azokban az esetekben, amikor a művi terhességmegszakítás legális, egyetlen nő sem fosztható meg az abortuszt biztosító egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáféréstől. A szakértők álláspontja szerint ez azt jelenti, az államnak először is hatékony jogorvoslatot kell biztosítania az abortusz elvégzését megtagadó döntéssel szemben. Másodsor, az államnak a vallási meggyőződése miatt a beavatkozást megtagadó orvos kötelességévé kell tennie, hogy a nőt olyan képzett egészségügyi szakemberhez irányítsa, aki hajlandó az abortusz elvégzésére. Harmadsor, az államnak biztosítania kell, hogy az az egészségügyi szakember, akihez a nőt átirányítják, valóban elérhető legyen, a központtól távol eső, vidéki körzetekben is. A szabályozásnak tehát amellet, hogy tiszteletben kell tartania a vallásszabadságból eredő vallási meggyőződésen alapuló kifogás jogát, biztosítania kell, hogy e jog gyakorlása ne vezessen az államban elméletileg mindenki számára hozzáférhető egészségügyi szolgáltatások megtagadásához vagy az azokkal kapcsolatos hátrányos megkülönböztetéshez.

Briusszel, 2006. január 19.

(Fordította: Polgári Eszter)